

Lieldienu tradīcijas

1. Lasi Jāņa Jaunsudrabiņa “Baltās grāmatas” tēlojuma “Lieldienas” fragmentu!

Kad ziemas svētki nāca, tad likās, ka jaukāku svētku vairs pasaulē nevar būt. Bet, kad labi apdomā, kas tad tie bij pret gaišajām Lieldienām! (..) Bet kas tad tagad kaitēja! Visi putni bija klāt. Apses ziedēja. Vakaros dūca vaboles, un dienās mušas dejoja pa piesaulīti kā durnas. Un kur tad šūpoles! Tajās mēs lidojām pa gaisu kā putni un kliegzām, cik spēka. (..)

Jā, man likās, ka Lieldienas ir tikai tāpēc radītas, lai ļaudis dabūtu izšūpoties un izkliegties. Ikvienās mājās tad bij mazas šūpoles. Vai nu tās pakāra šķūnī pie sijas, vai kādas tuvas birzs koku žuburos ievilka kārti un apmeta ap to grožus, bet bešā nepalika neviens. (..)

Lielas šūpoles bij visā mūsu apvidā aizvienam tikai vienas. Vairākus gadus mēs gājām uz citām mājām, līdz tad pienāca kārtā mūsu puīšiem rādīt, ko viņi var. O, es ļoti labi atminos, kas tā bij par gatavošanos, ilgi ilgi iepriekš. (..)

Lieldienas sestdienā, šūpoles uzkāruši un iemēģinājuši, puīši virvi sasēja mazgā labi augstu, lai neviens nesēstos iekšā pirms īstā laika. Ar rūgtumu es noraudzījos šinī rīcībā.

Kad šūpoles bij pakārtas un visi svētku sestdienas soļi apmesti, tad vajadzēja sākt olas vārīt. Daži to mēdza darīt tikai Lieldienas rītā, bet mēs tādi nebijām. Mēs negribējām svētā dienā tik daudz darboties ar uguns kuršanu un izdarījām to jau aizlaiku. Mūsu krāsa aizvien bij skaisti dzeltena. Mēs to izdabūjām itin vienkārši no sīpolu mizām. Mēs vispirms likām katlā mizas un pielējām drusku ūdens, un piebērām župsni alauna. Kad ūdens sāka mutuļus sist, tad likām olas iekšā un vārījām tik ilgi, kamēr vecmāte noskaitīja tēvareizi uz priekšu un atpakaļ (..).

Es uz olām biju ļoti kārs, un gandrīz ik reizes izgadījās tā, ka viena no manējām saplīsa jau pirmajā vakarā. Itin vienkārši tā vēlās un krita no galdiņa vai arī no rokas izšļuka. Bet es daudz par to neskumu: es meklēju tikai sāli, mērcēju un ēdu. Un kas zin', var būt, ka pa svētkiem atnāca kāds ciemiņš un atnesa vietā. Tas jau nebija nekas neiespējams. Tikai nelaime, ka tad vajadzēja vai nu paldies sacīt, vai arī roku bučot.

Pirmā diena bija pārāk svēta, lai tajā taisītu kādas pasaulīgas izpriecas, bet otrajā – tad bija saaicināti uz šūpolēm ciemiņi no malu malām. Ak, kas tas bij par laimīgu laiku! Mūsu puīši stāvēja pie šūpolēm grožiem rokā un sagaidīja katru pienācēju ar vārdiem:

“Nu, lūgtu, tagad sēsties tik vidā” (..).

Šūpotāji bij aizvien šūpoļu galvenie kārēji. Viens no tiem bij arī mans krusttēvs. Es stāvēju netālu aiz viņa muguras un kāri noraudzījos uz viņa kabatām, kurās līda ola pēc olas. Meitas kaunīgi nāca, acis nolaidušas, padeva katram šūpotājam pa olai un sēdās šūpolēs... Kad krusttēva kabatās vairs olas neturējās, tad viņš ieskrēja klētī, izkrāva savu ieguvumu skapī

bij – bija
durnas – trakas, dullas
bešā – tukšā
mazgs – mežgl
aizlaiku – savlaicīgi
župsnis – šķipsniņa
alauns – kristālisks pulveris
kāre – tieksme iegūt kaut ko
vidā – vidū

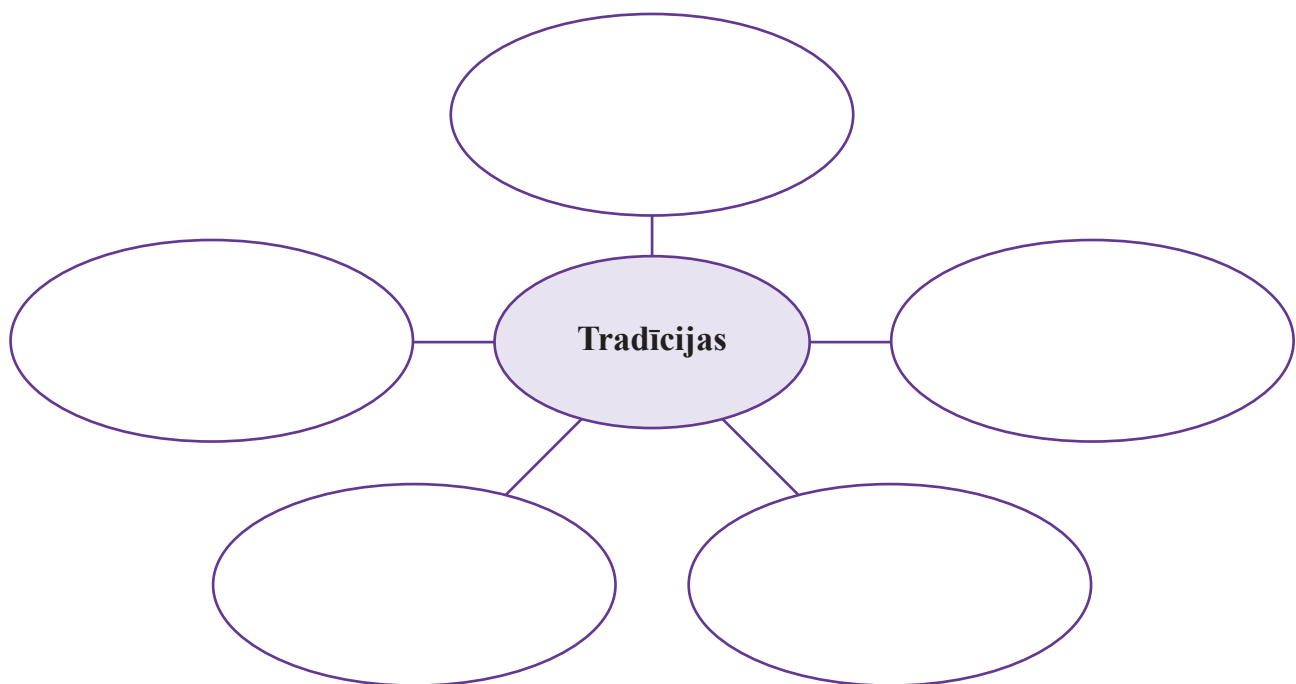
un steidzās atpakaļ. Viņam bij pilna skapja apakša visraibāko krāsu: gan rudzzālē, gan sīpolu mizās, gan pirts slotu lapās, gan zirgu mēšlos krāsotas olas. (..)

“Kur tu tik daudz liksi,” es domāju, “tur jau pusgadam ko ēst... Nevarētu man kādu iedot?”

Bet neba krusttēvs visas olas apēda. Dažas es tur skapī redzēju vēl ilgi valstāmies. Es tās pie gadījuma aptaustīju, pacilāju: bij pilnīgi izkaltušas, vieglas, kā koka.

(Pēc J. Jaunsudrabiņa “Baltās grāmatas”)

2. Kuras Lieldienu tradīcijas saskatīji, lasot tēlojuma fragmentu “Lieldienas”?

3. Pārrunāji!

- Kāds bija lielākais notikums, gatavojoties Lieldienām?
- Kas, tavuprāt, interesants un neparasts šķiet olu krāsošanā?
- Ar kādiem līdzekļiem olas tika krāsotas rakstnieka bērnībā?
- Kā krāso olas tavās mājās?
- Kādas izjūtas, tuvojoties Lieldienām, pārņem rakstnieku? Savas domas pamato!
- Kādas izjūtas tev saistās ar Lieldienām?

Vai tu zini, ka...

Lielbritānijā joprojām ievēro kādu ļoti senu un interesantu tradīciju – īpaši cieti novārītu olu ripināšanu.

Vācijā aizvien populārāka kļūst koku rotāšana ar krāsainām olām. Par rotājumu izmanto nokrāsotas koka olas, tās iesien koku zaros.

Zviedrijā Lieldienās aptin ap galvu lakatus un kā “Lieldienu raganas” pie citu cilvēku durvīm prasa saldumus.

Viņi tic, ka pirms Lieldienām aktivizējas raganu spēks, tāpēc tās mēģina piekukuļot.

Lieldienās **Čehijā** neprecētās meitas gaida, kad viņas puīši nopērs ar pātdziņu (no vītola zariem savītu īpaši Lieldienu tradīcijām gatavotu), meitām vēlot veselību, laimi un pārticību.

Sibīrijas latviešiem Augšbebras ir interesanta tradīcija – ligzdiņu taisīšana.

Karību salās Lieldienu laikā debesīs redzami daudzi un dažādi koši pūķi.

Austrālijā mīt kāds dzīvnieks bilbijs (*bilby*), kurš atgādina zaķi, tomēr tas nav zaķis. Šis dzīvnieks vēl aizvien ir Lieldienu galvenais simbols.